

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ

УДК 82.161.2/908

ПОЛІЩУК Володимир Трохимович,
доктор філологічних наук, професор, завідувач
кафедри української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету
ім. Б. Хмельницького
e-mail: kaflit@ukr.net

ЛІТЕРАТУРНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЧЕРКАЩИНИ (ПОДАЧА ВОСЬМА)

«**Да стояв, стояв сотник Гонта**» – історична пісня про Коліївщину та одного з її ватажків – уродженця Христинівщини сотника Івана Гонту. Запис Зоріана Доленги-Ходаковського, опублікував пісню М. Максимович у збірці 1834 р., де цю пісню віднесено до 1770 р. Пісня відбиває початковий період участі Гонти в гайдамацькому русі, зокрема, його зустрічі з гайдамацьким загоном у м. Сміла («Наїхали смілянчики...»). Пісня має елемент діалогічної будови, фольклорні тропи, згадується в пісні місто Умань, окремі жорстокі епізоди боротьби.

Лит.: Історичні пісні. – К., 1961.

Давиденко (Осипець) Валентина Іванівна (6. 03. 1955, с. Леськи Черкаського р-ну) – укр. поетеса, перекладач, журналіст, художниця. Закінчила місцеву середню школу, ф-т журналістики Київ. ун-ту, працювала журналістом у системі Держтелерадіо України, потім – коментатор радіо «Голос Києва». Д. – авторка бл. 15 телефільмів про укр. художників (студії ICTV, «Альтернатива»). Заслужений журналіст України, член НСПУ. Авторка зб. поезій «Зелена зірка березня» (1988), «Нічна вежа» (1999), «Флейта Евтерпи» (2004), «Білу лампу внесу тобі в ніч» (2012), спільної з худож. Т. Горюшиною зб. поезій для дітей «Казкові світлини» (2009), перекладів італ. поези Т. Колуссо (2009) та сучас. італ. поетів (2011); співавтор фюжн-феєрії «Майстер снів» – аудіоальбому джазових пісень композитора І. Тараненка на вірші Д. (2007-2011). Для поетич. стилю Д. характерні спокійна плинність думки, стримана емоційність (за винятком деяких творів, емоційний тонус яких яскравий), тяжіння до епічного вислову. Часто використ. упестливлені форми слів, що теж «ліризує», «ожіночнює» мову. Більшість поезій ускладнені асоціативністю, метафоричною формою світобачення й світо відображення. У зб. «Флейта Евтерпи» Д. через міфологічні образи, власні враження про землю древньої Еллади, осмислює феномен творчості, внутрішній космос митця, його покликання утверджувати істини любові й гармонії. Зб. «Білу лампу внесу...» вибудовано з оригін. поезій Д. й низки перекладів і переспівів її текстів рос. та ін. мовами. Окремі вірші Д. включені до кількох збірок, поетеса часто творить витончені, наповнені асоціативним змістом словесні візерунки, музичні й кольористичні. Домінує епічна строфіка й ритміка, класичний метр. Часто публікується в періодиці. Лауреат літ. премій ім. Б. Нечерди, ім. Д. Нитченка, ім. В. Свідзінського.

Тв.: Давиденко В. Зелена зірка березня. – К., 1988; Нічна вежа. – К., 1999; Флейта Евтерпи. – К., 2004; Білу лампу внесу тобі в ніч. – К., 2012.

Лит.: Поліщук В. Світло зеленої зірки // Молодь Черкащини. – 1989. – № 39; Грабовський В. Краса і смуток «піданих палаців» // Укр. літ. газета. – 2013. – 20 вересня; Сом М. Чаклунка Валентина // Літ. Україна. – 2011. – 3 березня.

Давидов Денис Васильович (16/27. 07. 1784, Москва – 22. 04/4. 05. 1839, с. Верхня Маза, теп. Ульянов. обл., РФ) – рос. поет. Одержав ґрунтовну домашню освіту. З 1801 р. на

військ. службі. За написання сатирич. віршів з політ. підтекстом («Голова і Ноги», «Сон» тощо) 1804 р. висланий у Білоруський гусар. полк, дислокований у Звенигородці. Тут Д. почав писати свої «зальотні послання» («Бурцову. Запрошення на пунш», «Бурцову» тощо), якими започаткував жанр гусарської лірики в рос. поезії. У Звенигородці Д. був майже два роки, звідси їздив до Кам'янки відвідувати своїх родичів Давидових. Тут познайомився і близько зійшовся з генералом М. Раєвським. 1810 р. Д. знову відвідав Кам'янку, написав тут вірш «Если б боги милосердные», присв. А.А. Давидовій. Д. – один із організаторів і активних учасників партизан. руху під час Вітчизн. війни 1812 р., пізніше – генерал-лейтенант. На поч. 1818 р. Д. призначили нач. штабу 7 піхотного корпусу, який дислок. в Умані, звідки теж неодноразово відвідував Кам'янку. Лірична поезія Д. позначена багатством ритміки й мелодики вірша, часто має романсовий характер. Герой його гусар. лірики – поет-воїн, любитель розваг, вільнолюбний, людина честі. Письм. М. Задонський написав істор. хроніку «Денис Давидов» (1988), в якій один із кращих розділів присв. перебув. Д. в Кам'янці.

Тв.: Давидов Д. Стихотворения. – М., 1985.

Лит.: Шкаліберда М. Денис Давидов у Кам'янці // Трудова слава. – 1984. – 17 березня; Пономаренко М. На берегах Тясмину // Трудова слава. – 1984. – 8 вересня; Кравець А. «Страшний сон Наполеона» служив гусаром у Звенигородці // Вечірні Черкаси. – 2014. – 30 липня; Бравада О. На честь гусарського поручика із Звенигородки... // Прес-центр. – 2008. – 26 листопада.

Давидова Наталія Михайлівна (1875, не встан. – 1933, Париж) – мисткиня, літератор. Походила зі стародавнього укр. роду Гудим-Левковичів. Мистецьку освіту отримала в Київ. худож. училищі (вчилася разом із О. Екстер, О. Архипенком, С. Ястребцовим та ін.). Одружилася з Дм. Давидовим (онуком декабриста В. Давидова з Кам'янки та небожем П. Чайковського), переїхала до с. Вербівка Кам'янського району, де заснувала вишивальницьку майстерню, в якій 30 селянок-вишивальниць творили вишивку за ескізами переважно авангардного стилю, орієнтовану на абстрактні геометричні фігури. 1915 р. у Вербівці побувала Олександра Естер і Казимир Малевич. Д. мала дружні стосунки з письм. і композитором К. Шимановським, стала прототипом графині Ланської в його романі «Ефебос», їй присвячена Друга фортепіанна соната К. Шимановського. Після розлучення з чоловіком (1917) Д. перебралась до Києва, а 1919 – до Одеси, де її та її молодшого сина ув'язнили на півроку. 1921 р. Д. емігрувала до Берліна, згодом перебралась до Парижа, продовжила займатись вишивкою. 1923 р. опублікувала автобіограф. книгу «Півроку в тюрмі». Покінчила життя самогубством.

Лит.: Килимник Ю. Класик світового авангарду із... Вербівки //Прес-Центр. – 2010. – 13 жовтня; Пугач Н. Призначення метелика //Трудова слава. – 2013. – 8 лютого.

Давидова (Потапова) Олександра Іванівна (1802, с. Лебедівка Кам'янського р-ну – 1895, м. Кам'янка) – донька кріпачки з с. Лебедівки та управителя в Кам'янському маєтку Давидових, служила в цьому маєтку. Дружина (з 1819 – цивільна, з травня 1825 – вінчана) декабриста В.Л. Давидова. 1828 р. добровільно поїхала за чоловіком на заслання до Сибіру. Шестеро дітей, народж. у Кам'янці, тут і лишилися, а на поселенні народилось іще семеро. Після похов. чоловіка в Сибіру Д. повернулася в Кам'янку, де доживала віку, померла й похована. Про Д. написав роман «Голгофа любові» черкаський письменник Сергій Носань.

Тв.: Носань С. Голгофа любові. – Черкаси, 1986.

Давіде Валтс (справж. – Вецаукумс Дивид) (28.12.1890, Рига – 21.04.1969, м. Цесіс, Латвія) – латиський поет і перекладач. Автор зб. поезій «Вулиця душі» (1910) та ін. Переклав ряд поезій Т. Шевченка латиською мовою («Думка», «Чого мені тяжко...», «Минають дні, минають ночі», «Заповіт», «Ой одна я, одна», «За сонцем хмаронька пливе», «Сон – На панщині пшеницю жала...» тощо).

Лит.: Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

Давніченко Сергій Олександрович (м. Олександрія Кіровоградської обл.) – поет-аматор, держслужбовець. Змалку осиротів. Закінчив школу, Дніпропетровський гірничий ін-т. Працював на Закарпатті, тривалий час мешкає в Черкасах. Закінчив Укр. академію держ. управління, працює в Черкас. ОДА. Член НСЖУ. Вірші пише з молодих літ. Публікувався в журналах «Склянка часу», «Спадщина Черкащини», колект. зб., газетах («Кримська світлиця» та ін.). Д. – автор збірки віршів «Вічна казка» (2007). Тематично і настроєво вірші Д. різноманітні, рівень художності невисокий, аматорський.

Тв.: Давніченко С. Вічна казка. – Черкаси, 2007.

Лит.: Кононенко Д. [Про С. Давніченка] //Кримська світлиця. – 2007. – 14 вересня.

Давня українська література і Черкащина – укр. л-ра Х-XVIII ст., твори в ній, які певним чином дотичні до нинішньої території Черкащини чи в яких оповідається про персоналії, пов'яз. з цим краєм. У період Київ. Русі (XI-XIII ст.) північною стороною ниніш. Черкащини проходила т.зв. поросько-посульська оборонна лінія, яка оберігала південні кордони держави. На ріках Рось і Сула було збудовано ряд містечок-фортець (Желни – теп. Жовнин; Пісочен – теп. Піщане, Заруб – теп. Зарубинці, Римів – теп. Велика Бурімка; Святославль – теп. Пекарі тощо), які неодноразово згадано в «Повісті минулих літ», ін. творах. Топоніми й гідроніми Черкащини згад. в «Поученні» Володимира Мономаха, «Слові о полку Ігоревім», один із героїв якого, князь Святослав, бував у Каневі. У XII ст. (1147 р.) в Зарубському Трахтемирівському монастирі служив Климент Смолятич – «бисть книжник і філософ». Із творів давн. укр. прози широкий «черкаський слід» знаходимо в козацьких літописах Самовидця (імов. уродж. с. Романівка Тальнів. р-ну), Григорія Грабянки, Самійла Величка, в «Синописі» П. Кохановського, в «Історії Русів». У тогочасній (XVI-XVIII ст.) поезії дотичні до Черкащини вірші на історич. теми 40-60-х рр. XVI ст., де описана Корсунська битва 1648 р. та ін. події, часто мовиться про образ Б. Хмельницького (ряд віршів). У вірші О. Бучинського-Яскольда «Чигирин» описано героїчну оборону Чигирини від орд турків і татар 1677, 1678 рр. Героїчні вірші писав поет на ім'я Іван, котрий мешкав поблизу Умані, а філософські медитації – чигиринський єпископ Іринеї Фальківський (1762-1823). У Каневі наприкінці XVII ст. побував поет Климентій Зіновійів, написав тут твір «О попадаях, замуж ідучих по смертях попов своїх». Анонімний вірш «Захотіла Смілянщина Віру Утвердити» оповідає про істор. факт – страту поляками мліївського титаря Данила Кушніра за антиуніатські виступи. У 1753-58 рр. у с. Кавраї на Золотоніщині жив і творив Григорій Сковорода, написав тут 8 із 30 віршів «Саду божественних пісень», у т.ч. пісню 10-у – «Всякому городу нрав і права», а також вірш «De libertate», твори латин. мовою. Каврайський період життя і творч. Г. Сковороди називається періодом визначен. його літ., філософ., педагог. поглядів. У царині драматургії дотичність до Черкащини через образ Б. Хмельницького має драма «Милість Божа» (1728). У Каневі встанов. (1986) мемор. дошка на честь 800-річчя «Слова о полку Ігоревім»; у Кавраї – пам'ятник, музей, мемор. дошка на честь Г. Сковороди. У численних творах про Г. Сковороду є розділи про його буття в Кавраї.

Лит.: Поліщук В. Від Мономаха до Сковороди. – Черкаси, 1995.

Даль Володимир Іванович (10.22.11. 1801, с-ще Луганський Завод Катериносл. губ., теп. м. Луганськ – 22.09/4.10.1872, Москва) – рос. письменник, лексикограф, фольклорист, етнограф, перекладач. Виступ. під псевд. Козак Луганський тощо. Член-коресп. Петерб. АН (1838), почес. академік (1863). Народився в дансько-нім. аристократ. сім'ї з високим соціальним статусом. Поч. освіту отримав вдома. Навч. в Петерб. морському кадет. корпусі (1814-19), служив мічманом на Чорномор. флоті. 1892 р. закінчив медич. ф-т Дерптського (теп. Тартуського) ун-ту. У зв'язку з поч. рос.-турецьк. війни (1828), Д. достроково «з честю витримав іспит на доктора не лише медицини, а й хірургії». Дороги війни привели Д. з Ясс до Умані, де він був признач. завідувачем тимчас. (польового) госпіталю (березень–літо 1830 р.), лікував не тільки військових, а й місцевих мешканців. Дослідники твердять, що

саме на уман. період життя припадає поч. його літ. творчості (повість «Циганка») та усвідомлення важливості словникової роботи. Д. ще з юнацьких років захопився збиран. лінгвіст., фольклорн., етнографіч. м-лів, що визначило особливості його письменницької та наук. діяльності. Уклав і видав «Тлумачний словник живої великоруської мови» (1863-66, т.т. 1-4) – найвизначніше своє досягнення. У 1861-62 опубл. зб. «Приказки російського народу» (30 тис. одиниць). Прожив майже 20 років в Україні, знав укр. мову, зібрав цінні фолькл. і мовні м-ли. Був знайомий із Т.Шевченком, підтримував творчі й дружні зв'язки з Г.Квіткою-Основ'яненком, Є.Гребінкою, М.Максимовичем та ін. Виступав переваж. як прозаїк («Циганка», «Болгарка», «Петербурзький двірник», «Солдатське дозвілля» тощо). Немало творів – на укр. теми (повість «Савелій Граб», «Нечуване в тому, що було...», опов. «Світлий празник», «Упир», «Скарб» та ін.), написав ряд статей про Г.Квітку-Осн., переклав рос. мовою його «Салдацький патрет» і т.д.

Тв.: Даль В.И. Повести и рассказы. – М., 1983.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990; Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012; Пономаренко М. В.И. Даль в Умані // Уман. зоря. – 1981. – 28 листоп.; Пархета Л. Він працював в Умані // Уман. зоря. – 1996. – 23 листоп.; Страшевич В. На далевських «четвергах» // Холодний Яр. – 1998. – №8; Арсеньєва Л. Армейский лікар: В.И. Даль на Черкасщине // Новини тижня. – 2008. – 5 березня.

Дальтон Гарсія Роке (14.05.1935, Сан-Сальвадор – 10.05.1975) – сальвадорський поет, публіцист. Навчався в ун-тах Сальвадору, Чилі, Мексики. Брав участь у революц. русі, загинув. Вірші Д.Г. позначені гострою сатирою. Автор збірок «Вікно на обличчі» (1961), «Черга ображеного» (1962), «Свідоцтва» (1964), «Таверна та інші місця» (1969) та ін. Відвідав СРСР (1957). Окремі вірші Д.Г. укр. мовою переклав уродженець Канівщини Олександр Мокровольський.

Тв.: Дальтон Гарсія Р. Кредо // Всесвіт. – 1965. – №1.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990.

Дамдінов Микола Гермайович (6.01.1932, улус Угнасай, РФ – 12.12.1999, Улан-Уде, РФ) – бурят. письменник, нар. поет Бурятії. Закінчив Літ. ін-т ім. О.М. Горького (1956). Автор зб. віршів «Баргузин» (1955), «Сосни гудуть» (1958), «Чотири неба» (1965), «Квітень» (1973), «На цій планеті» (1979) тощо, поем «Гроза» (1959), «Ім'я батька» (1960) тощо; п'єс «Давня справа» (1967-68), «Ковалі перемоги» (1971) та ін. творів. У творч. Д. широко використав поетику фольклору. Виступав і як перекладач. Лауреат Держ. премії РРФСР ім. М.Горького. Мав державні нагороди. У кін. 1970-х відвідав Черкаси, Черкащину як учасник літ.-мист. свята «Поетичний Жовтень». Однокурсник і приятель Миколи Негоди по навчанню в Літ. ін-ті, присвятив М.Негоді вірш. Окремі вірші Д. укр. мовою переклав уродженець Шполянщини Микола Томенко.

Тв.: Тече річка // Сузір'я. – в.1., К., 1967.

Лит.: Негода М. Сповідь перед собою. – Черкаси, 2006.

Даміан Лівіу Степанович (13.03.1935, с. Стримба Ришканського р-ну, Молдова – 20.07.1986, Кишинів) – молдав. поет. Закінчив Кишинів. ун-т (1960). Автор збірок «Дієслово» (1968), «Колос у серці» (1973), «Хліб» (1976), «Гордість і терпіння» (1977), «Марафон» (1980) тощо. Поезії Д. позначені гостротою соціально-етичних проблем, лаконізмом, оригінальною метафоричністю. Писав публіцистику. Серед перекладачів творів Д. укр. мовою – корсунчанка Тамара Коломієць.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990.

Даник Володимир Олексійович (5.03.1957, смт. Лисянка) – поет, прозаїк, гуморист, пісняр. Народився в сім'ї освітян. З 1961 р. мешкає в Черкасах. Середню освіту здобув у Черкасах. Закінчив Рязанський радіотехнічний ін-т. Працював за фахом у НДІ «Акорд» (Черкаси), з 1993 – викладач Черкас. інж.-технолог. ун-ту. Літ. творчістю займається з молодих літ, пише укр. і рос. мовами. Автор зб. віршів, гумористич. прози й віршів, пісенних

текстів «Гуморески та байки» (1991), «Шевченків край у пісні і в серці», «Під впливом НЛЮ», «Таємна зброя» (всі – 1992), «Вічна тема» (1993), «В звуках я хочу с природой слиться» (1993), «Хай розкаже гітара», «Дорога до Марса» (об. – 1995), «Квітни, моя Україно» (1996), «В мого міста козацьке ім'я» (1999), «Іду вклонитися Тарасу» (2001), «У Черкасах сміються» (2006), «Гумор – на студентській хвилі» (2010), «Гумор – на футбольній хвилі» (2011), «Шумахери стовпів не лічать» (2012), «В авторской песне так много от автора» (2014), численних публікацій у періодиці різних рівнів – газетах, колект. збірниках, часописах. Д. зі своїми творами виступав на радіо й телебаченні. Часто виступає як виконавець власних пісень. Творч. Д. переважно гумористично-сатирична, відзнач. жанровим багатством (гуморески, усмішки, жарти, байки, пародії, гуморист. загадки, іронічні вірші, епіграми, бувальщини, притчі, афоризми тощо), тематичною «адресністю» (студентами, автомобілістам, «футболістами», «вареникістами», «граблістами» тощо). Прозові тексти (фантастичні оповідання, афоризми, притчі тощо) теж відзначаються гумористичною тональністю. Ліричні твори Д. (лірика, сонет, катрени, рубаї) відзначаються «розрідженою» художністю, не завжди оригінальною образністю, класичною версифікацією, пісенністю. Д. зазвичай структурує твори у збірках за циклами («Монологи», «Романси», «Козацькі пісні», «Колискові», «Іронічні сонети», «Вірші для дітей», «Черкаський базар» і т. д.). Значна кількість лірич. віршів Д. має конкретні присвяти, що незрідка знижує їх рівень художності. На вірші Д. ним самим, іншими композиторами створено багато пісень, які виконуються професійними та самодіяльними авторами й колективами. Д. – член НСПУ, лауреат Міжнар. літ. конкурсу «Гранослов» (1994, кн. «Дорога до Марса»), лауреат багатьох всеукраїнських та обласних творчих конкурсів (у т. ч. «Автора! Автора!», «Вишневі усмішки», «Коронація слова»).

Тв.: Даник В. Гуморески та байки. – Ч-си, 1991; Дорога до Марса. – К., 1995; У Черкасах сміються. – Ч-си, 2006; Шумахери стовпів не лічать. – Ч-си, 2012.

Літ.: Літерат М. «І мову її слов'яну...» // Літ. Україна. – 2011. – 25 серпня.

Данилевська Надія Олександрівна (12.04.1960, м. Умань) – поетеса, фольклорист. Освіту здобувала в Умані, закінчила Ніжинський педінститут ім. М. Гоголя. Працювала лаборантом, піонервожатою, художником, листоношею, при церкві. Тривалий час працює вчителем у Києві. Д. – авторка збірки поезій «Пелюстка світу» (1989), «Золоті орелі» (1997), «Око сопілки» (2000), «У вічному продовженні» (2004), «Мій полудень» (2009). Вірші Д. – переважно класичної версифікації, але культивуються й вільні форми. У низці віршів очевидний і виразний фольклоризм, моделюється діалогічна будова тексту. Немало віршів-присвят, які помітно «локалізують» художню семантику. Зі збірки до збірки Д. розгортає поетичний цикл «Умань. Парк «Софіївка», є ряд віршів для дітей. Як фольклорист і етнограф Д. (у співавторстві з М. Ткачем) уклала й видрукувала ряд етнологічних видань: «Вийди, вийди, Іванку» (1993), «Клечальний міст» (джерела української міфології, 1995), «Ішов Миколай» (1996), «Перетик» (2000), «Хліб наш насущний» (2004), «Ой ти, калито, ой медовая» (2004), «Просили батько, просили мати» (2005), «Пісне моя» (2009), «Ой ти, просо-волото» (українські народні пісні), «Чумарочка рябесенька» (українські народні пісні), «Неспарована пара» (літературна та етнографічна спадщина письменника Д. Мороза). Д. уклала поетичні збірники «Великдень в українській поезії», «Раю, мій раю, іде Коляда» (2011, вірші українських поетів про Різдво), «Поведу веселу коляду» та збірник наукових праць О. Данилевського. Фольклорно-етнографічні джерела у виданнях Д. – переважно з Чернігівщини. Д. – лауреат літературної премії «Благовіст» і літ. премії ім. М. Коцюбинського. Член НСПУ.

Тв.: Данилевська Н. У вічному продовженні. – К., 2004; Мій полудень. – К., 2009; Перетик. Фольклорно-етнографічний портрет українського села. – К., 2000.

Літ.: Сучасні письменники України. Бібліографічний довідник. – Біла Церква, 2011.

Данилевський Григорій Петрович (14/26.04.1829, с. Данилівка, теп. – Барвінківського р-ну Харків. обл. – 6/18.12.1890, Петербург, похов. на Харківщині) – рос. та укр. письменник, літературознавець (писав рос. мовою). Виступав і під псевд. Григорій

Надхін, А. Скавронський, Скоробреха та ін. Закінчив Петерб. ун-т (1850). 1849 р. був заарештований у справі петрашевців, але невдовзі звільнений через недостатність доказів. Перебував на держ. службі, брав участь в археографічних експедиціях, вів багатогранну культурно-просвітн. діяльність. Д. – автор популярних істор. романів «Беглые в Новороссии» ((1862), «Воля» («Беглые воротились», 1863), «Сожженная Москва» (1886). З кін. 1870-х Д. повністю зосередився на істор. тематиці (романи «Мирович», 1879 – твір, головним героєм пов'яз. із Черкащиною; «Княжна Тараканова» (1883); повість «Уманская резня», інша назва – «Последние запорожцы» (1878); роман «Черный год», інша назва – «Пугачовщина» (1888-89) тощо). Народний рух Коліївщину (повість «Уманская резня») зобразив як стихійну руйнівну силу. Д. – автор творів про життя, побут, культуру й освіту укр. народу («Слобожане», «Полтавская старина» та ін.), досліджував історію укр. л-ри (праці «Основьяненко», «Сковорода – український діяч 18 століття»). Листувався з уродженцем Городища П. Гулаком-Артемовським, знав, позитивно оцінював і використовував творчість Т. Шевченка. Одним із дослідників творчості Д. був пов'язаний із Черкащиною М. Комаров.

Тв.: Данилевский Г. Мирович. Сожженная Москва. – М., 1981; Беглые в Новороссии. Воля. Княжна Тараканова. – М., 1983.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990; Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

Данилов Володимир Валер'янович (20.07/1.08.1881, м. Духівщина, теп. Смоленська обл. РФ – 24.04.1970, Ленінград) – укр. і рос. літературознавець, фольклорист, етнограф. Закінчив Ніжин. історико-філолог. ін-т (1905), працював у навч. закладах Катеринослава (Дніпропетровська), Одеси, Петербурга (Ленінграда). Автор багатьох праць із літературознавства і фольклористики. Вивчав життя і творчість Т. Шевченка (статті «Лілея» Шевченка і «Lilie» Ербена, «До цензурної історії творів Т.Г. Шевченка», «Соціальні основи поезії Шевченка», «Не вмере Кобзар» тощо). Низку досліджень присвятив життю і творч. М.О. Максимовича («До історії «Малороссийских песен» М.О. Максимовича», «М.О. Максимович в роботі над «Словом о полку Ігоревім» тощо), вивчав і видавав листування М. Максимовича. Д. – автор численних статей з історії фольклористики та етнографії.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990; Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

Данилов Семен Петрович (7/20.10.1917, Митахський насліг, Респ. Саха, РФ – 27.11.1978, м. Якутськ, РФ) – якут. поет, прозаїк, перекладач. Закінчив Якутський педін-т (1945), Вищі літ. курси в Москві (1957). Автор зб. «Оповідання» (1945), зб. віршів і поем «Моя Батьківщина» (1949), «Мирне місто» (1958), «Щастя Орла» (1961), «Моя полярна зірка» (1980) тощо. Д. переклав якут. мовою ряд творів Т. Шевченка («Думи мої», «Та не дай, Господи, нікому», «Не женися на багатій», «Утоптала стежечку» та ін.), написав статтю «Поет і революціонер» (1961).

Лит.: Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

Данилов Яків Михайлович (6.12.1920, с. Біличі Семенівського р-ну Полтавської обл. – 26.11.1998, Канів) – укр. літературознавець, шевченкознавець. Походив із селянської родини. Закінчив семирічку в рідному селі. У Кременчуці здобув фах бібліотекаря, вчився у Львівському військовому училищі. Учасник Другої світової війни. Закінчив філфак Київ. ун-ту (1951), вчився в аспірантурі, але 1952 р. був призначений директором державного музею-заповідника «Могила Т.Г. Шевченка» в Каневі. Обіймав цю посаду до 1981 р. включно. Багато зробив для розвитку музею (тепер – Шевченківський національний заповідник). Д. – автор багатьох статей про історію Шевченкового меморіалу, про вшанування пам'яті поета тощо, опублікованих у пресі («На Чернечій горі», 1959; «У Канівському літературно-меморіальному музеї Т.Г. Шевченка», 1960; «По залах музею», 1961 тощо). Присвятив ряд праць історії створення Шевченкового «Кобзаря» («Вічно жива книга», 1960 та ін.). Уклав кілька путівників музеєм-заповідником.

Лит.: Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012; Ліховий І. Сходження //Чернеча гора. – 1995. – №4.

Данська література – літ-ра данського народу, створюється данською мовою. Усна нар. творчість сягає перших століть н.е. Літературні пам'ятки IX-XI ст. (істор. праця С. Граматика «Діяння данів» тощо). Найвідом. пам'ятка XV ст. «Данська римована хроніка» – перша друкована книга. Найвідоміші представники Д.л. – А. Бордінг, Л. Гольберг, Й. Евальд, А.Г. Еленшлегер, Г.Х. Андерсен, С. Кіркегор, Г. Від, М. Андерсен-Нексе, О.Т. Крістенсен, О. Сарвіг, А. Бодельсен та ін. Дансько-укр. літ. взаємини сягають часів Київ. Русі, активізація – в XIX ст. Данський поет і перекладач Т. Ланге, який жив і працював в Україні, був близько знайомий із А. Кримським (зі Звенигородщини), ін. діячами. Т. Ланге переклав вірші Т. Шевченка («Плавай, плавай, лебедонько» та ін.). Першим данським дослідником творч. Т. Шевченка був Г. Брандес. Ф. Крістенсен у праці «Малороси та їхні співці» (1878) вмістив дві статті про творчість Т. Шевченка, А. Стендер-Петерсен написав розвідку «Шевченко в Скандинавії» (1938) і т.д. Перші перекладачі творів дан. літ-ри укр. мовою з'явилися у кін. 1830-х рр. (А. Метлинський). Перші переклади казок Г.Х. Андерсена українською мовою здійснив уродженець Чорнобаївщини Михайло Старицький («Казки Андерсена з короткою його життєписсю», 1873, 74), пізніше серед інших – звенигородець А. Кримський. Вірші А.Г. Еленшлегера переклав уродж. Канівщини О. Мокровольський. Ряд перекладів прозових творів дан. письменників здійснила О. Сенюк, дружина перекладача, уродженця Канівщини Є. Поповича: романи Є.П. Якобсена («Пані Марія Груббе», «Нільс Люнс»), твори М. Андерсена-Нексе, Г. Бергстеда, новели К. Бліксен, М.А. Гансена, А. Дама, О. Донса та ін. – у зб. «Сучасна данська новела» (1982).

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990; Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

Данте Аліг'єрі (травень 1265, Флоренція – 14.09.1321, Равенна) – італ. поет доби Передвідродження. Ймовірно, навчався в школі правознавства в Болоньї. Брав активну участь у громад.-політ. житті Флоренції. Зазнав репресій і вигнання. Перша зб. Д. – книга віршів і прози «Vita nova» («Нове життя», 1292, опублікована 1565), сюжетну основу якої становить історія платонічного кохання поета до Беатріче, оплакування її передчасної смерті. Це перший автобіографічний твір у європ. л-рі. Вершина творчості Д. – поема «Комедія» (1307-21), відома під назвою «Божественна комедія» (три частини – «Пекло», «Чистилище», «Рай»), яка стала прологом до культури Відродження. Д. написав також ряд трактатів («Бенкет», «Про народну мову» та ін.). Творчість Д. знав і високо цінував Т. Шевченко (згадки про Д., ремінісценції з «Божественної комедії» є в поезії та прозі Т. Шевченка, в його Щоденнику й листуванні). Найчастіше звертався Т. Шевченко до Д. під час заслання, зіставляючи свою і його долю вигнання. Збірку Д. «Vita nova» переклав колектив авторів (за ред. Г. Кочура), серед яких пов'яз. із Черкащиною Микола Бажан і Віталій Коротич.

Тв.: Данте А. Vita nova. – Нове життя. – К., 1965; Божественна комедія. – К., 1976.

Лит.: Укр. літ. енциклопедія. – Т.2. – К., 1990; Шевченківська енциклопедія. – Т.2. – К., 2012.

POLISHCHUK Volodymyr Trokhymovych,

Doctor of Philological Sciences, Professor, Chair of the Department of Ukrainian Literature and comparative studies Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

e-mail: kaflit@ukr.net

*Одержано редакцією 29.09.2015
Прийнято до публікації 22.12.2015*